

‘Vrije uitkap’ als logische exploitatievorm

In het oktobernummer van het Vakblad geeft Etiënne Thomassen een uitgebreide samenvatting van het rapport ‘Is uitkap de uitweg? Over de meerwaarde van uitkap’ dat hij samen met Gijs Kuneman voor Bosgroep Zuid Nederland heeft opgesteld. Dat rapport beschrijft een vergelijkend onderzoek tussen verschillende bosbeheermethoden. Het gaat daarbij om drie voorbeelden van uitkapbeheer en twee voorbeelden van ‘normaal’ oftewel ‘regulier’ bosbeheer (met vlaktekop). Uit dat onderzoek en het artikel in het Vakblad wordt duidelijk hoe de auteurs uitkapbeheer zien. Dat biedt aanknopingspunten voor discussie.

tekst Jaap Kuper (Stichting Natuurvolgend Bosbeheer)

> Thomassen c.s. kiezen ervoor om de diameterverdeling die in uitkapbossen in Midden-Europa voor een duurzame houtvolumestroom wordt gehanteerd, te gebruiken om uitkap- en normaal beheer met elkaar te vergelijken. Die diameterverdeling zou in het ideale geval de ‘omgekeerde J-vormige’ curve van De Liocourt volgen: een hoog stamtal in de kleine diameters afnemend naar steeds lagere stamtallen naarmate de bomen dikker zijn.

Een uitkapbos waarin de diameterverdeling volgens de omgekeerde J-curve verloopt, verzekert de beheerder van een duurzame houtstroom. Dat is de positieve kant ervan. De negatieve kant is dat het wel héél lang duurt voordat je zo’n diameterverdeling tot stand hebt gebracht en dat het een grote inspanning, in aandacht en geld, vereist om die diameterverdeling vervolgens in stand te houden. Er moet veel gemeten worden om steeds weer de actuele diameterverdeling vast te stellen en wanneer die afwijkt van de ideale verdeling moeten onrendabele ingrepen zorgen voor een correctie.

Natuurlijke dynamiek

De natuurlijke dynamiek in het bos – storm, droogte, ziektes, plagen – werkt bepaald niet mee om de kunstmatig in stand gehouden ideale diameterverdeling te laten voortbestaan. Het blijft daarom zwemmen tegen de stroom in. Het is heel begrijpelijk dat veel bosbeheerders terugschrieken voor het toepassen van deze ingewikkelde en dure vorm van uitkap.

Een ideale diameterverdeling is een middel en

nog niet het doel waar het bij boseigenaren die bomen kappen eigenlijk om gaat. Namelijk geld verdienen uit de oogst van bomen. De vraag naar hout uit de maatschappij maakt dat mogelijk. Omdat de keuze welke bomen voor kap in aanmerking komen na het bereiken van de ideale diameterverdeling alsnog gemaakt moet worden, is het streven naar het tot-doel-verheven middel van de ideale diameterverdeling een onnodige omweg.

Als je kiest voor uitkapbeheer kun je je beter direct richten op een aanpak die eenvoudig en logisch is, en niet gebukt gaat onder het juk van de diameterverdeling. Deze aanpak gaat niet uit van de berekende houtstroom maar richt zich op de netto inkomstenstroom, gekoppeld aan het behoud van de financiële waarde van het bos plus het op enig moment geoogste hout, en de continuïteit van de volumebijgroei.

Beste oogstmoment

Het kenmerk van uitkapbeheer is dat houtoogst plaatsvindt op basis van de kwaliteit van individuele bomen. Elke boom komt ooit in de fase waarbij het slim is om die boom te oogsten. Dat kan zijn omdat hij de financiële doeldiameter heeft bereikt of omdat hij een buurboom van betere kwaliteit hindert in de groei. Elke boom bereikt dat op een eigen moment. Het komt weinig voor dat meerdere buurbomen die situatie op hetzelfde moment bereiken, en al helemaal niet alle bomen tegelijk op een groter oppervlak. Het gevolg is dat er steeds één boom gekapt wordt,

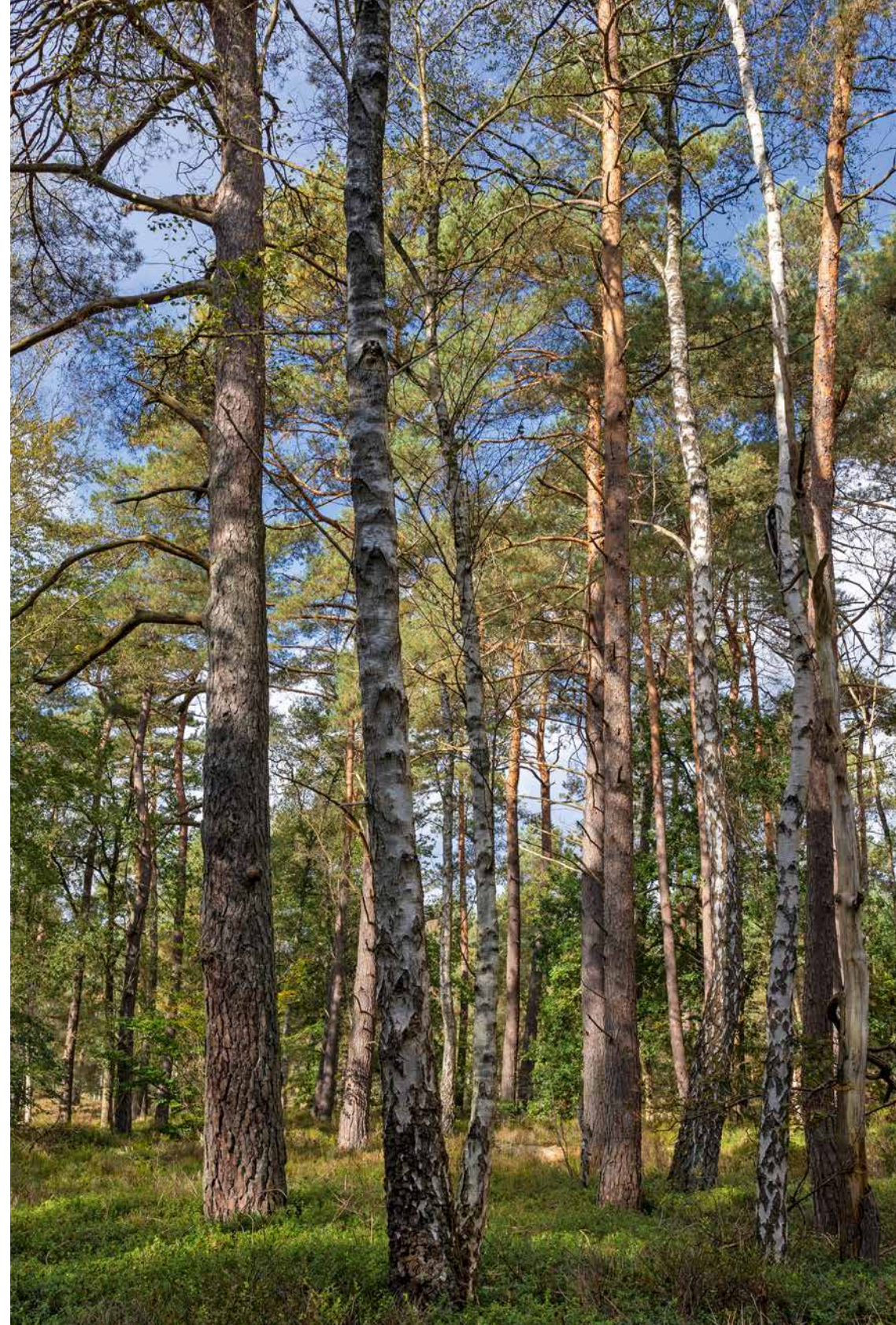

foto Hans van den Bos

soms met uitloop tot enkele bomen tegelijk. De beperkte opening in het kronendak maakt dat het bosklimaat permanent behouden blijft en het bossysteem optimaal blijft functioneren. Openingen in het kronendak moeten klein blijven, zodat direct zonlicht geen negatief effect kan hebben op het ecosysteem van de bosbodem. De houtoogst richt zich op a) bomen die de financiële doeldiameter hebben bereikt en b) het kappen van bomen die een buurboom met

meer gewenste kwaliteit (stamkwaliteit, booms-oort) hinderen bij het bereiken van de financiële diameter. Door uitsluitend dit type bomen te kappen als ze per boom netto geld opleveren is een duurzame netto financiële opbrengst te verwezenlijken. Deze vorm van houtoogst is minder ingewikkeld dan hij lijkt.

Voordeel van de netto geldstroom

Er is bij deze aanpak geen enkele relatie tussen

Met vrije uitkap kan je in elke opstand direct beginnen, ongeacht de soortensamenstelling, ontwikkelingsfase of structuur.

de keuze van de te oogsten bomen en:

- de diameterverdeling in de opstand,
- de omvang van het grondvlak,
- de staande voorraad,
- de gemiddelde bijgroei of
- de aanwezigheid van een ‘uitkapstructuur’.

Al deze kenmerken hoeven niet in overweging genomen te worden of speciaal te worden nagestreefd. Het is ‘vrije’ uitkap, uitsluitend gerelateerd aan de huidige en de potentiële waardeontwikkeling van de individuele boom en de ruimte voor kroonontwikkeling.

Het te oogsten houtvolume kan per hectare variëren, maar dat wordt door het middelen over verschillende hectares gedempt. (Alsof schommelingen in oogsthoeveelheid per hectare überhaupt een probleem is). Zolang elke hectare maar bedekt blijft met chlorofyl via blad en naalden en de oogst kleiner blijft dan de netto bijgroei, is de houtstroom gewaarborgd. Die is een automatisch gevolg van de bedrijfseconomische logica die wordt gevolgd. De noodzaak om decennia lang te investeren in maatregelen zoals onrendabele aanplant en dito dunningen, wordt omzeild.

Bosverjonging

Naarmate de oogst van minder-gewenste buurbomen en bomen die de financiële doeldiameter hebben bereikt voortzet, ontstaan er vanzelf allerlei mogelijkheden voor bosverjonging zonder dat daarvoor over periodes van vele decennia onrendabel hoeft te worden geïnvesteerd. Verjonging is niet tegen te houden. Alleen wildvraat kan dat frustreren, maar daar kan de boseigenaar wat aan doen (en met de wet in de hand in de eigen wildbeheereenheid afdwingen). Geleidelijk zal er in het bos heterogeniteit ontstaan, in alle mogelijke variaties. Dat is dus elke structuur die door uitkap en het uitbannen van vlaktekop (op elke schaal) ontstaat. Er bestaat geen specifiek doelmodel; er is in ieder geval geen specifieke ‘uitkapstructuur’ die je na zou moeten willen streven.

Direct beginnen

Met vrije uitkap kun je in elke opstand direct beginnen, ongeacht de voorgeschiedenis, soortensamenstelling of ontwikkelingsfase. Je gaat er direct de vruchten van plukken. Je hoeft er niet eerst voor te investeren; het bestaande financiële bedrijfsrisico neemt jaarlijks af, de bedrijfsresultaten worden elk jaar beter, het bos wordt steeds klimaatrobuuster, biodiverser en mooier. Zeker

als je ermee start in een gelijkjarige monocultuur. Uitkapbeheer scoort hoog op alle functies van het bos. Het is daardoor niet gevoelig voor veranderend bosbeleid of mode, of voor maatschappelijk ongenoegen. Sterker nog, het roept ondanks dat er bomen worden gekapt geen maatschappelijk ongenoegen op. Het is geen toeval dat de jaarlijkse excursies van Pro Silva zoveel deelnemers trekken.

Meer dood hout en oude bomen

Thomassen c.s. geven aan dat wanneer je ook nog voldoende dood hout en oude bomen wil hebben, uitkapbeheer niet volstaat. Althans, dat is kennelijk niet de keuze geweest van de beheerders van de drie onderzochte voorbeelden.

Het staat een beheerder altijd vrij meer of minder natuurwaarden, zoals dood hout en oude/dikke bomen, tot ontwikkeling te laten komen. Dat is een afzonderlijke keuze die altijd en overal eenvoudig te verwezenlijken is en probleemloos met uitkapbeheer is te verenigen. Het vereist geen ‘extra beheermaatregelen’ zoals Thomassen c.s. suggereren, maar juist een keuze voor het nalaten van sommige handelingen.

Onvolledig beeld

Het is jammer dat het rapport van de Bosgroep, en daarmee het artikel van Thomassen, uitsluitend de productie van het houtvolume en de heterogeniteit van het bos bekijkt. De financiële kant van de verschillende beheervormen blijft buiten beschouwing. Daardoor wordt slechts een beperkt deel van de beheermethoden met elkaar vergeleken. De uitkomst zegt niets over een vergelijking tussen de twee methoden als geheel. Zonder inzicht in de financiën hangt de vergelijking tussen de verschillende beheermethoden en de specifieke keuze om de omgekeerde J-curve als maat in de lucht. Duidelijk is wel dat zowel de ‘reguliere’ beheermethode als het uitkapbeheer op basis van de omgekeerde J-curve geen aantrekkelijk verdienmodel opleveren. Ook is het jammer dat de praktijkresultaten van bosbedrijven waar de beheerder uitkap naar de aard van de bovenbeschreven vorm heeft toegepast, niet bij het onderzoek zijn betrokken, terwijl dáár wel eens de werkelijke door Thomassen c.s. gezochte ‘uitweg’ zou kunnen liggen.<

jaapkuper@natuurvolgendbosbeheer.nl